

REFERENDUM V ČESKÉ REPUBLICE

Referendum (lat. *to, co musí být odkázáno*) je rozhodnutí všech občanů nebo i všech obyvatel v otázkách zákonodárných (legislativních) nebo výkonných (exekutivních). V mnoha demokraciích jsou taková rozhodnutí pro volené reprezentanty a státní správu závazná a právo na referendum je zakotveno v ústavě. Příkladem je Švýcarsko a Lichtenštejnsko (od roku 1848), ale i (v různě vyvinuté podobě) většina států USA, částečně Irsko, všechny spolkové země Německa (například v Bavorsku od roku 1995, v prvním desetiletí 835 referend, 1371 iniciativ) nebo Itálie. Základní otázky jsou podřízeny rozhodnutí občanů v *povinném referendu*. Zatímco rozhodnutí v jiných záležitostech jsou předmětem *fakultativního referenda*, které je vyvoláno závaznou občanskou iniciativou. V České republice je referendum zakotveno v ústavě, prováděcí zákon však stále přijat nebyl. Český právní řád umožňuje pořádání tzv. *místního referenda*.

ARGUMENTY PRO A PROTI REFERENDU

PRO	PROTI
zájem o politiku ze strany občanů	občané mají méně informací
větší zohlednění názoru občanů	důležité záležitosti se stanou otázkou emocí
zvýšení participace (hlas občana má váhu)	špatná funkčnost zákona
nastartování veřejné debaty a vytěsnění průzkumů veřejného mínění	zjednodušování problému na ANO x NE
možnost diskutovat otázky minorit	negativní vliv kampaně v důležitých otázkách
posílení zodpovědnosti občana	občané nejsou za provedení zákona zodpovědni

MÍSTNÍ REFERENDA V ČR – STÁVAJÍCÍ STAV A NÁVRHY ZMĚN

	Současnost	Vládní návrh	Návrh ČSSD
podmínky vyhlášení	30% občanů v obci do 3 000 obyv.	30% občanů v obci do 3 000 obyv.	30% občanů v obci do 3 000 obyv.
	20% občanů v obci do 20 000 obyv.	20% občanů v obci do 20 000 obyv.	20% občanů v obci do 20 000 obyv.
	10% občanů v obci do 200 000 obyv.	10% občanů v obci do 200 000 obyv.	10% občanů v obci do 200 000 obyv.
	6% občanů v obci nad 200 000 obyv.	6% občanů v obci nad 200 000 obyv.	6% občanů v obci nad 200 000 obyv.
platnost	při účasti 50% oprávněných voličů	při účasti 35% oprávněných voličů	při účasti 33% oprávněných voličů
závažnost	při souhlasu více než poloviny zúčastněných voličů	při souhlasu více než poloviny zúčastněných voličů a zároveň 25% všech oprávněných voličů	při souhlasu více než poloviny zúčastněných voličů a zároveň 25% všech oprávněných voličů

DÁNSKO

- 1/3 členů parlamentu může požádat krále o vyhlášení referenda při schvalování zákona (návrh je schválen v případě kladného stanoviska většiny zúčastněných voličů a zároveň více než 30% všech voličů)
- referendum se koná v případě každé změny ústavy. Návrh je schválen v případě kladného stanoviska nadpoloviční většiny zúčastněných a zároveň nejméně 40% všech oprávněných voličů

ESTONSKO

- Státní shromáždění má právo vyhlásit referendum k jakékoliv otázce
- návrh v referendu je schválen, pokud se pro něj vysloví většina voličích občanů; referendum je závazné. V případě neschválení návrhu zákona v referendu vyhláší prezident předčasné volby
- referendum se nemůže týkat otázek rozpočtu, daní či mezinárodních smluv

FINSKO

- ústava umožňuje vyhlásit konzultativní referendum na základě speciálního zákona (bez možnosti vyvolání lidovou iniciativou)

FRANCIE

- referendum se koná po návrhu vlády či společného usnesení obou sněmoven k zákonům upravujícím organizaci orgánů veřejné moci, reformy hospodářské nebo sociální politiky nebo ratifikaci mezinárodních smluv

IRSKO

- obligatorní referendum při schvalování každého ústavního dodatku
- možnost pořádání běžného referenda na základě žádosti nadpoloviční většiny členů horní komory a nejméně 1/3 členů dolní komory
- doplňky ústavy jsou schvalovány nadpoloviční většinou zúčastněných voličů; běžný zákon je odmítnut nadpoloviční většinou odevzdaných hlasů, která zároveň nesmí být menší než 33,3% všech registrovaných voličů

ITÁLIE

- referendum může rušit části zákona či celý zákon, k vyvolání je třeba 500 000 podpisů nebo souhlasu 5 oblastních rad
- referendum o změně ústavy vyvolává nejméně 1/5 členů některé komory parlamentu, 500 000 občanů nebo 5 oblastních rad. Referendum je platné bez ohledu na účast. Hlasování se nekoná, byl-li zákon přijat při druhém projednávání 2/3 členů obou komor
- referendum je platné, pokud se jej zúčastní více než polovina oprávněných voličů a většina z nich hlasuje pro předložený návrh
- 50 000 občanů má právo vyvolat zákonodárnou iniciativu

LITVA

- 50 000 občanů má právo zákonodárné iniciativy
- 300 000 občanů předkládá návrh na referendum, referendem se schvalují základní změny demokratického zřízení a změna ustanovení o revizi ústavy. Změny jsou schváleny v případě nadpolovičního souhlasu zúčastněných

LOTYŠSKO

- ústava umožňuje referendum o rozpuštění Saeimy vyhlášené prezidentem. V případě, že nadpoloviční většiny voličů návrh neschválí, prezident je odvolán.
- jedna desetina voličů má zákonodárnou i ústavodárnou iniciativu
- jedna desetina voličů může v případě odložení schválení zákona prezidentem vyvolat referendum o této normě – referendum se nekoná v případě, když Saeima návrh opětovně schválí 3/4 svých členů
- při referendu je požadována účast poloviny voličů a nadpolovičního souhlas voličích občanů

- lidovým hlasováním jsou schvalovány základní parametry Ústavy

MAĎARSKO

- referendum vyhláší Národní shromáždění dvoutřetinovou většinou poslanců nebo 200 000 občanů
- referendum je platné, jestliže se jej zúčastní více než polovina oprávněných voličů a minimálně čtvrtina z nich dá na otázku stejnou odpověď

POLSKO

- 100 000 občanů má právo zákonodárné iniciativy
- Sejm a Senát vyhláší referendum absolutní většinou hlasů za přítomnosti většiny poslanců, resp. senátorů; referendum je závazné v případě, že se jej zúčastnila více než polovina oprávněných voličů

PORTUGALSKO

- lidové hlasování vyhláší prezident na návrh Shromáždění republiky nebo vlády; může jej vyvolat rovněž občanská iniciativa
- hlasování je závazné v případě účasti nadpoloviční většiny oprávněných voličů
- předmětem hlasování jsou pouze otázky národního zájmu, vyloučeny jsou např. změny ústavy

RAKOUSKO

- 100 000 osob či 1/6 občanů ve třech spolkových zemích předkládají návrh zákona
- v případě žádosti 1/3 členů Národní nebo Spolkové rady schvaluje změny ústavy lidové hlasování

RUMUNSKO

- prezident může vyhlásit fakultativní a nezávazné referendum v případě důležitých otázek
- lidové hlasování schvaluje odvolání prezidenta (v procesu Impeachmentu)
- lidové hlasování schvaluje dodatky ústavy

SLOVENSKO

- referendem se potvrzuje ústavní zákon i další důležité otázky veřejného zájmu
- referendum vyhláší prezident na žádost 350 000 občanů či usnesení Národní rady
- referendum je platné v případě účasti nadpoloviční většiny oprávněných voličů, usnesení je přijato v případě souhlasu nadpoloviční většiny zúčastněných voličů
- zákon přijatý referendem může Národní rada zrušit tři roky po nabytí jeho účinnosti
- lidové hlasování odvolává prezidenta na základě žádosti 3/5 členů Národní rady, v případě záporného stanoviska rozpouští prezident Národní radu. Prezident je odvolán nadpoloviční většinou všech oprávněných voličů

SLOVINSKO

- 5 000 voličů má zákonodárnou iniciativu
- Státní shromáždění může vyhlásit referendum k jakémukoliv zákonu a je jeho výsledkem vázáno
- referendum je vyhlášeno na základě žádosti 1/3 členů Státního shromáždění, Státní rady či 40 000 voličů
- návrh v referendu je schválen nadpoloviční většinou zúčastněných

ŠPANĚLSKO

- politická rozhodnutí zásadního dopadu mohou být předložena k poradnímu referendu po schválení Kongresem poslanců
- lidové hlasování schvaluje změny ústavy

ŠVÉDSKO

- návrh na konání referenda o základních zákonech podává 1/10 členů Parlamentu a schvaluje 1/3 jeho členů
- návrh usnesení je schválen, vysloví-li se pro něj nadpoloviční většina zúčastněných voličů a zároveň nadpoloviční většina těch, co se zúčastnily voleb (volby se konají souběžně s referendem)
- ústava rovněž umožňuje konání poradního referenda